

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2018/0078

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 27. september 2017 fra styret i Gerdt og Michaeline Meyers Legat på Stiftelsestilsynets vedtak av 4. september 2017.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om å avslå søknad av 25. august 2017 om å oppheve stiftelsen. Søknaden er blant annet begrunnet med at det ikke er mulig å etterleve stiftelsens formål fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig. Avslaget på søknaden er begrunnet med at vilkårene for opphevelse ikke er til stede fordi stiftelsens egenkapital er ansett tilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte.

Spørsmålet i klagesaken er om omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er til stede slik at stiftelsen kan oppheves.

1. Stiftelsesklagenemndas kompetanse

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av stiftelsesloven, dekningsloven, arveloven og samvirkeloven, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse.

Stiftelsesklagenemnda har full prøvelsesadgang, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er rettidig fremsatt og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok leder Hanne Ombudstvedt og medlemmene Caroline D. Ditlev-Simonsen og Henning Sollid.

2. Sakens bakgrunn i hovedtrekk

I 1903 ble Frøken Michaeline Meyers Legat og Kgl. Fuldm. Gerdt Meyers Legat opprettet. Disse to stiftelsene ble i 1993 slått sammen til Gerdt og Michaeline Meyers Legat, org. nr. 977 158 974 («stiftelsen»).

Stiftelsens formål er angitt i vedtektene § 3:

«Legatets avkastning skal anvendes til understøttelser av nervesyke personer hvis arbeidsevne som følge av sykdommen er blitt vesentlig redusert eller ødelagt.

Under ellers like forhold har etterkommere av Rasmus og Konrad Meyer, dernest personer i Bergen og dernest personer i Bjørgvin Bispedømme fortrinnsrett.

Postadresse

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Tlf.: 55 19 30 00

E-post: post@knse.no

Porsjoner tildeles for et år av gangen og søknad må være ledsaget av legeerklæring og opplysninger om søkers økonomiske forhold. Utdeling av porsjoner kunngjøres i pressen.

Porsjonene utdeles hver 12. juni, som var Frk. Michaeline Meyers fødselsdag.»

Stiftelsens grunnkapital er kroner 619 033 og skal være urørlig, jf. stiftelsens vedtekter § 2. Egenkapitalen er per 31. desember 2017 kroner 1 038 144.

I styremøte 25. august 2017 vedtok styret avvikling av stiftelsen.

Stiftelsestilsynet avslo klagers søknad om opphevelse i vedtak av 4. september 2017 (heretter vedtaket). Vedtaket ble påklaget 27. september 2017. Stiftelsestilsynet mottok klagen 28. september 2017.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Saken ble oversendt Stiftelsesklagenemnda i brev av 6. februar 2018.

Klager har fremsatt kommentarer til innstillingen ved advokat Vidar Broder Lund 14. februar 2018.

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse bygger på de saksdokumentene som nemnda har mottatt innen behandlingen av klagen.

3. Rettslig grunnlag for vedtaket

Stiftelsestilsynets avslag er begrunnet med at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd ikke er oppfylt. Etter bestemmelsen kan omdanning foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen:

- «a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,*
- b) er åpenbart unyttig,*
- c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller*
- d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.»*

4. Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 4. september 2017 lyder:

«Søknad om opphevelse av Gerdt og Michaeline Meyers legat, org.nr. 977 158 974, blir avslått.»

Stiftelsestilsynet bemerker innledningsvis at stiftelsesformen i større grad enn andre organisasjonsformer sikrer at en formuesverdi disponeres i tråd med et bestemt og varig formål. Stiftelsestilsynet skriver at et utslag av dette utgangspunktet er at omdanningsvilkårene i stiftelsesloven er strenge. Videre skriver tilsynet at for at stiftelsesgrunnlaget og vedtektene skal kunne endres, må det foreligge nærmere kvalifiserte

omstendigheter. Stiftelsestilsynet skriver at omdanning til opphør alltid vil måtte vurderes etter de strengere reglene i stiftelsesloven § 46 første ledd, og at minimum ett av alternativene i bestemmelsen må således være oppfylt.

Stiftelsestilsynet har lagt til grunn at det i søknaden er anført avvikling med hjemmel i § 46 bokstav a, og subsidiært med hjemmel i bokstav b-c. Vedtaket gjør rede for samtlige rettsgrunnlag.

Videre fremgår det av vedtaket:

«For opphevelse av pengeutdelende stiftelser med mindre kapitalkrevende formål, har Stiftelsestilsynet som praksis at stiftelser med kapital over 800 000 kroner normalt anses å ha tilstrekkelig kapital til å tilgodese formålet på en rimelig måte, jf. § 46 første ledd bokstav a. Er kapitalen under 800 000 kroner, legges normalt til grunn at kapitalen anses utilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte. Praksisen er utslag av en konkret vurdering av disse sakene. For andre stiftelser foretar Stiftelsestilsynet en mer konkret vurdering i hver enkelt sak.

I følge Gerdt og Michaeline Meyers legats vedtekter skal legatets avkastning anvendes til understøttelse av nervesyke personer hvis arbeidsevne som følge av sykdommen er blitt vesentlig redusert eller ødelagt. Ut fra ordlyden i formålsparagrafen, legger Stiftelsestilsynet til grunn at formålet kan realiseres ved utdeling av selv mindre beløp.

(...) Det fremgår av vedtektene at grunnkapitalen på 619 033 er bundet. Stiftelsen har således en «fri» kapital på kr 427 659 pr 31.12.2016.

En søknad om omdanning av vedtektsbestemmelsen om utvidet bruk av stiftelsens midler til formålet vil være mindre inngripende enn opphevelse, eller endring av vedtekter der stiftelsens kapital gjøres rørlig, jf. stiftelsesloven § 47 første ledd. Dersom situasjonen med lave renter skulle fortsette, vil dette være tiltak styret må vurdere før det kan fattes vedtak om opphevelse.

I relasjon til vilkåret i § 46 første ledd bokstav a, anses egenkapitalen i Gerdt og Michaeline Meyers legat på kr 1 046 692 dermed tilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte.

(...)

Stiftelsestilsynet legger etter dette til grunn at vilkårene for opphevelse av Gerdt og Michaeline Meyers legat etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a ikke er oppfylt. Stiftelsestilsynet kan heller ikke se at begrunnelse for opphevelsen er av en slik kvalifisert art at den faller inn under vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav b til d, om at stiftelsen er blitt åpenbart unyttig, er i strid med oppretters forutsetninger, eller er blitt åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.»

5. Klagers anførsler

Klager ber om at vedtaket omgjøres, slik at avvikling av stiftelsen tillates.

Klagers anførsler kan oppsummeres slik:

- Inflasjonen har spist opp vel 98,6 % av grunnkapitalens opprinnelige verdi. Det er overveiende sannsynlig at stifter/giver ville ha bestemt at den bundne grunnkapital skulle ha vært inflasjonsjustert løpende dersom en slik utvikling hadde vært forutsett i 1903.
- Dagens egenkapital er plassert på konto i bank. Hvis det legges til grunn at legatet fremover oppnår en risikofri avkastning på 1,5 % p.a., vil brutto årlig renteinntekt utgjøre ca. kroner 15 000. Herfra må man trekke fra kostnad til Stiftelsestilsynet med kroner 4 640, regnskapsutgifter og revisorhonorar med ca. kroner 6500 som gir et årlig nettoresultat før skatt på ca. kroner 3 860. Disse tallene tar ikke hensyn til styrehonorarer, som vil kunne bli aktuelt hvis stiftelsen skal begynne å dele ut penger. Det blir bare symbolske summer igjen etter skatt som kan utbetales til de som skal tilgodeses.
- Referansen til legatets inntekter fra bl.a. 2012 er ikke relevant fordi de gjenspeiler et høyere rentenivå, som de fleste mener ikke kommer tilbake i overskuelig fremtid.
- Utbetalinger i denne lille størrelsesorden er i strid med stifters intensjoner i 1903. Den videre drift av stiftelsen kommer inn under bl.a. stiftelsesloven § 46 a.
- Videre drift av stiftelsen (etter at ca. 90 % av inntektene går bort i administrasjon, drift og skatt), er direkte unyttig, jf. stiftelsesloven § 46 b.
- Forholdet rammes også av § 46 punkt c og d. Det vises til styrets vedtak i søknaden av 25. august 2017.
- Gjenværende midler, som et ledd i avviklingen, kan disponeres som større engangsutbetalinger til personer/enheter som kan falle inn under stiftelsens formål. Dersom vedtaket omgjøres vil styret fremme forslag om slike disposisjoner.

6. Stiftelsestilsynets merknader til klagen

Stiftelsestilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Ved brev av 6. februar 2018 har Stiftelsestilsynet oversendt klagen til Stiftelsesklagenemnda til avgjørelse.

Tilsynet skriver at stiftelsen ikke har hatt utdelinger siden 2005, på tross av at legatet per 31. desember 2016 har en fri kapital på kroner 427 659. Stiftelsestilsynet mener at stiftelsen i perioden 2012-2016 har hatt muligheter til å tilgodese formålet på en rimelig måte. Det kan dermed ikke sies at stiftelsens utdelingsmuligheter har vært helt minimale. Tilsynet er på denne bakgrunn kommet til at vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a ikke er oppfylt.

Videre skriver Stiftelsestilsynet:

«Styret opplyser om at stiftelsens rente på innskudd i 2016 var på 0,35 % p.a. Vi mener at det er mulig å oppnå bedre rente enn det stiftelsen har i dag. Styret nevner selv en rente på 1,5 % p.a i klagen. Vi vurderer det slik at styret ikke foretar en forsvarlig kapitalforvaltning, jf stiftelsesloven § 18. Styret er ansvarlig for at stiftelsen har en forsvarlig kapitalforvaltning og at stiftelsens formål ivaretas. Styret må ta grep for å bedre stiftelsens avkastning, herunder skaffe bedre rentebetingelser. For styret vil det være en sentral plikt å realisere formålet fremover i tid.»

Når det gjelder vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav b og c skriver Stiftelsestilsynet at disse ikke anses oppfylt da formålet ikke kan anses for å være åpenbart unyttig, og oppretters forutsetning ikke kan sies å ha sviktet.

7. Klagers supplerende merknader

Klager reagerer på at Stiftelsestilsynet mener at styret i stiftelsen ikke foretar forsvarlig kapitalforvaltning ved å plassere stiftelsens kapital på konti i bank til gjeldende innskuddsrente. Dette er overraskende, og det vises til at stiftelsens styremedlemmer er forsiktig ettersom det er andres (stiftelsens) midler som forvaltes. Det vises videre til andre stiftelser, for eksempel en stiftelse med større kapital (kroner 3 millioner) som er plassert via en anerkjent profesjonell forvalter. Dette resulterte i tap i 2015 og en avkastning på bare 2,3 prosent i 2016. Nedsiden var i dette tilfellet mye større enn oppsiden, for eksempel dersom finansaktivaene hadde vært gjenstand for et tap på for eksempel 20 prosent. For å oppnå bedre avkastning må stiftelsen ta betydelig mer risiko, og det er spørsmål om dette kan være riktig på nåværende tidspunkt. Mye taler for at Stiftelsestilsynets vurdering er preget av etterpåklokskapens lys.

Klagers vurdering er fortsatt at vilkårene i stiftelsesloven § 46 er oppfylt og at det ikke er bærekraftig å fortsette med kostbar drift for å kunne foreta utdelinger som nødvendigvis må bli helt marginale.

Klager er ikke enig i at stiftelsen har en fri kapital på kroner 427 659 og at denne kan benyttes til utdelinger i år med lav avkastning. Det vil ikke være forsvarlig å tære på stiftelsens begrensede midler selv om disse formelt er registrert som fri egenkapital. Dette vil etter all sannsynlighet kun resultere i en utsettelse av den påkrevde avviklingen av stiftelsen.

Stiftelsestilsynet har godkjent avvikling av «søsterlegatet» Rasmus og Konrad Meyers familielegat. Legatets kapital skal tildeles Bjørgvin distriktpsikiatriske senter. En slik, eller lignende, tildeling ville etter klagers oppfatning være den beste anvendelsen av legatets begrensede midler.

8. Stiftelsesklagenemndas vurdering

Styret i stiftelsen har søkt Stiftelsestilsynet om å oppheve stiftelsen. Opphevelse av stiftelser er i stiftelsesloven § 45 definert som omdanning. Ett av de fire vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt for at søknaden om å oppheve stiftelsen skal kunne godkjennes.

Etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a vil omdanning blant annet kunne foretas der en vedtektsbestemmelse ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte. I lovforarbeidene til bestemmelsen, Ot.prp. nr. 15 (2000–2001) kapittel 10, er omdanningsadgangen drøftet. Det følger av lovforarbeidene at det er en forutsetning for omdanning at det foreligger endringer i forholdene som kan medføre at stifterens hensikt ikke lenger kan oppfylles. I Norsk Lovkommentar note 242 står det om § 46 første ledd bokstav a:

«Stiftelsens formål kan omdannes når dette ikke lenger lar seg etterleve. Som et eksempel på dette nevner lovbestemmelsen uttrykkelig at stiftelsens kapital er blitt utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte, se bl.a. STKN-2016-3456 som gjelder omdanning av boligstiftelse til en pengeutdelende stiftelse. Et typetilfelle for utdelingsstiftelser er at kapitalen er så liten at de årlige utdelingene på grunn av

lavt rentenivået blir minimale, se eksempelvis STKN-2016-594 der en søknad om omdanning ble etterkommet og STKN-2017-15 der søknaden ble avslått. Andre typer tilfeller kan være at stiftelsens formål er blitt ulovlig eller skadelig, at formålet er oppfylt, at det behovet stiftelsen skal dekke er falt bort, eller fordi det ikke er mulig å gjennomføre stiftelsens formål av grunner som stiftelsen ikke selv har herredømme over.»

Det er den faktiske situasjonen som er avgjørende, og ikke årsaken til situasjonen. Det vises i denne sammenheng til Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer*, side 207–208. Fra side 208 gjengis:

«For ordinære avkastningsstiftelser vil det typiske eksempelet på at midlene er utilstrekkelige til å tilgodese formålet være at kapitalen etter hvert har blitt så liten i forhold til dagens pengeverdi, at det ikke er grunnlag for å foreta utdelinger i noen størrelsesorden. Det ordinære vil her være at administrasjonen av slike stiftelser (også) vil bli uforholdsmessig kostbar i relasjon til utdelingene.»

De to stiftelsene som senere ble slått sammen til Gerdt og Michaeline Meyers legat ble opprettet i 1903. Det følger av stiftelsens vedtekter § 1 at grunnlaget for stiftelsen var gaver på totalt kroner 80 000.

Stiftelsens formål er gitt i vedtektene § 3 og lyder:

«Legatets avkastningen skal anvendes til understøttelse av nervesyke personer hvis arbeidsevne som følge av sykdommen er blitt vesentlig redusert eller ødelagt.»

Stiftelsesklagenemnda forstår formålsbestemmelsen slik at utdelinger av avkastningen på stiftelsens kapital er ment å være bidrag til livsopphold for nervesyke personer som har fått tapt arbeidsinntekt som følge av vesentlig redusert eller bortfalt arbeidsevne, jf. «understøttelse».

Stiftelsens kapital per 31. desember 2017 var kroner 1 038 144. Ifølge vedtektene har stiftelsen en urørlig grunnkapital på kroner 619 033. Stiftelsen opplyser at siste utdeling fant sted i 2005 i form av seks legatporsjoner á 500 kroner, til sammen 3000 kroner.

For Stiftelsesklagenemnda blir spørsmålet konkret om stiftelsens kapital og avkastningen av denne er tilstrekkelig for å tilgodese stiftelsens formål på en rimelig måte.

Verken vedtektenes ordlyd eller den opprinnelige avsatte kapitalen tilsier at mindre bidrag til velferdsbehov eller sosiale arrangementer o.l. fyller stiftelsens formål. Av vedtektene § 3 følger at potensielle mottakere av denne sum i siste hånd er personer i Bjørgvin Bispedømme. Selv om man begrenser tildelingen til én person, vurderer Stiftelsesklagenemnda at stiftelsens mulighet for økonomisk å gi understøttelse til nervesyke personer for tapt arbeidsinntekt, ikke er egnet for å tilgodese oppretters ønske og formål på en rimelig måte.

Stiftelsens kapital har i hovedsak vært forvaltet som bankinnskudd. Fra 2005 til 2017 er den samlede inntekten summert til kroner 150 396. Gjennomsnittlig gir dette kroner 11 569 å disponere årlig. Når denne avkastningen skal dekke kostnader til drift, regnskap, revisorhonorar og årlig avgift til Stiftelsestilsynet, bli det svært lite, om noe i det hele tatt, å dele ut.

Stiftelsesklagenemnda tar til etterretning at Stiftelsestilsynet i denne sak påpeker kravet om en forsvarlig kapitalforvaltning jf. stiftelsesloven § 18. Nemnda er enig i at styret skal forvalte kapitalen forsvarlig. Imidlertid er avstanden mellom kapitalbehovet og den faktiske kapital til disposisjon i dette tilfellet for stor til at en fremtidig og bedre kapitalforvaltning kan bidra til en vesentlig forbedring av kapitalens evne til å tilgodese formålet på en rimelig måte. Det kan her bemerkes at resultatet de to siste årene har vært negativ.

Stiftelsesklagenemnda mener at både ordlyden i vedtektenes formålsbestemmelser og størrelsen på den kapital som grunnla stiftelsen tilsier at utdelingene for å tilgodese formålet krever en større egenkapital enn det stiftelsen har i dag. Stiftelsesklagenemnda er etter dette kommet til at det er grunnlag for å ta klagen til følge.

Vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er oppfylt og klagen tas til følge.

9. Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 4. september 2017 oppheves. Gerdt og Michaeline Meyers legat, org. nr. 977 158 974 tillates omdannet til opphevelse.

Vedtaket er enstemmig.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Stiftelsestilsynets vedtak er endret til gunst for klager. Etter forvaltningsloven § 36 kan klager kreve dekket vesentlige sakskostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Eventuelt krav om dekning av sakskostnader bes rettet til Stiftelsesklagenemnda.

Ålesund, 12. oktober 2018

Hanne Ombudstvedt
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk

